

שים לב: בבחינה זו יש הנחיות מיוחדות.
יש לענות על השאלות על פי הנחיות אלה.

תורה שבעל פה במעגלי המשנה

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעותיים.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה:

בשאלון זה פרק אחד — $(18 \times 5) + (10 \times 1)$
סך הכול — 100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות: אין.

כתוב במחברת הבחינה בלבד. רשום "טייטה" בראש כל עמוד המשמש טייטה.
כתיבת טייטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

השאלות

ענה על שש שאלות: על חמש מן השאלות 1-7 ועל שאלה 8 – שאלת חובה.

ענה על חמש מן השאלות 1-7 (לכל שאלה – 18 נקודות).

1. תורה ומצוות

א. "רבי צדוק אומר: אל תעשים עטרה להתגדל בהם, ולא קרדם לחפור בהם" (אבות, פרק ד', משנה ה').

(1) הסבר את ההוראה "אל תעשים עטרה להתגדל בהם".

(2) הסבר את ההוראה "אל תעשים... קרדם לחפור בהם".

(7 נקודות)

ב. "כך היא דרכה של תורה: פת במלח תאכל... ובתורה אתה עמל" (אבות, פרק ו', משנה ד').

I. (1) על פי הרב צבי יהודה קוק, הסבר את ההנחיה של המשנה.

II. הרב צבי יהודה קוק שולל אפשרות מסוימת להבין את המשנה.

מהי אפשרות זו?

(2) על פי הרב צבי יהודה קוק, הסבר מדוע "יש לשמור על הקשר האמיץ עם התורה גם במחשכים".

(11 נקודות)

2. צדקה, אמת ויושר

א. (1) "מי שיש לו מאתיים זוז – לא ייטול לקט, שכחה ופאה ומעשר עני" (פאה, פרק ח', משנה ח').

הסבר מדוע נקבע דווקא סכום של מאתיים זוז בהקשר זה.

(2) "יש אומרים שכל אלו השיעורים לא נאמרו אלא בימיהם" (הרב יעקב בן אשר, טור, יורה דעה, סימן רנג).

מדוע השתנה הדין, ומהו הדין בימינו?

(11 נקודות)

ב. "וכל מי שאינו צריך ליטול ונוטל..." (שם, משנה ט').

(1) על פי המשנה, הסבר בלשונך מיהו אדם "שאינו צריך ליטול ונוטל".

(2) על פי המשך המשנה, מהו עונשו של אדם זה?

(7 נקודות)

3. תפילה

- א. (1) מדוע תיקנו עזרא ובית דינו את תפילת שמונה־עשרה?
(2) בתפילת שמונה־עשרה יש שלושה חלקים.
כתוב מהו הנושא של כל אחד מן החלקים על פי סדר התפילה, וציין כמה ברכות יש בכל אחד מן החלקים.
(9 נקודות)
- ב. "רבן גמליאל אומר: בכל יום מתפלל אדם שמונה־עשרה. רבי יהושע אומר: מעין שמונה־עשרה".
(ברכות, פרק ד', משנה ג')

- (1) מהי תפילת "מעין שמונה־עשרה"? ציין שתי אפשרויות.
(2) על פי דעת רבי עקיבא שבהמשך המשנה, באיזה מצב אדם מתפלל תפילת שמונה־עשרה, ובאיזה מצב הוא מתפלל תפילת מעין שמונה־עשרה?
(9 נקודות)

4. מועדים – תקיעת שופר ונטילת לולב

- א. "יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת... משחרב בית המקדש, התקין רבן יוחנן בן זכאי...".
(ראש השנה, פרק ד', משנה א')
- (1) כיצד נהגו בנוגע לתקיעת שופר ביום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת בזמן שהיה בית המקדש קיים?
(2) בהמשך המשנה נחלקו תנא קמא ורבי אלעזר בנוגע לתקנת רבן יוחנן בן זכאי.
כתוב את שתי הדעות במחלוקת זו.
(9 נקודות)
- ב. (1) בנוגע לנטילת לולב במדינה – כיצד נהגו בזמן שהיה בית המקדש קיים, וכיצד נהגו לאחר התקנה של רבן יוחנן בן זכאי?
(2) הטעם לתקנה של רבן יוחנן בן זכאי הוא זכר למקדש.
הרב יוסף דב סולוביצ'יק כתב על משמעות התקנות שהן זכר למקדש: "אין בכך חלות על העבר, אלא קיום על שם העתיד לבוא, כשהמקדש ייבנה" (רשימת שיעורים למסכת סוכה, עמ' רט).
הסבר בלשונך את דברי הרב יוסף דב סולוביצ'יק.
(9 נקודות)

5. מועדים – פסח ופורים

א. בנוגע לליל הסדר כתב הרמב"ם: "וצריך לעשות שינוי בלילה הזה..." (הלכות חמץ ומצה, פרק ז', הלכה ג').

(1) על פי הרמב"ם, מהו הטעם לעשיית שינוי בלילה הזה?

(2) כתוב דוגמה אחת לשינוי שעושים בליל הסדר מן הטעם הזה.

(5 נקודות)

ב. בנוגע לזמן שבית המקדש היה קיים נאמר במשנה: "אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן" (פסחים, פרק י', משנה ח').

הסבר בלשונך את דברי המשנה. (4 נקודות)

ג. (1) "כפרים ועיירות גדולות קורין בארבעה עשר; אלא שהכפרים מקדימין ליום הכניסה" (מגילה, פרק א', משנה א').

הסבר מהו "יום הכניסה", וציין באילו ימים בשבוע חל "יום הכניסה".

(2) "כרכין המוקפין חומה מימות יהושע בן נון קורין בחמישה עשר" (שם).

על פי הרמב"ם, מדוע נקבעה הלכה זו דווקא בנוגע לכרכים המוקפים חומה מימות יהושע בן נון?

(9 נקודות)

6. כבודו של אדם

א. "רבי יהושע אומר: עין הרע, ויצר הרע, ושנאת הבריות – מוציאין את האדם מן העולם" (אבות, פרק ב', משנה י"א).

(1) מהי "עין הרע"?

(2) מהי "שנאת הבריות"? כתוב שני פירושים.

(8 נקודות)

ב. "נוח לו לאדם שיפיל עצמו לתוך כבשן האש, ואל ילבין פני חברו ברבים" (תלמוד בבלי, ברכות, מג, ע"ב).

(1) כתוב מאיזה סיפור בתורה לומדים את המאמר המצוטט, והסבר כיצד לומדים מן הסיפור הזה את המאמר המצוטט.

(2) הראי"ה קוק נימק מאמר זה כך:

"נוח לו לאדם לאבד חייו הגשמיים הגופניים... ולא ילבין פני חברו ברבים, שמאפיל את כבוד חיי חברו

לעתיד בעב [ענן] שאינו נמחק" (הראי"ה קוק, עין אי"ה).

הסבר את הנימוק של הראי"ה קוק המודגש בקו.

(10 נקודות)

7. קטע שלא נלמד

למד את המשנה שלפניך, וענה על השאלות שאחריה. היעזר בפירוש של הרב פינחס קהתי המובא מתחת למשנה.

בבא מציעא, פרק ג', משנה ד'

שְׁנַיִם שֶׁהִפְקִידוּ אֶצֶל אֶחָד, זֶה מְנָה וְזֶה מְאִתִּים;
זֶה אוֹמֵר: "שְׁלִי מְאִתִּים", וְזֶה אוֹמֵר: "שְׁלִי מְאִתִּים" –
נֹתֵן לְזֶה מְנָה וְלְזֶה מְנָה,
וְהַשָּׂאָר יֵהָא מְנָח עַד שְׂיָבֵא אֵלֶיהוּ.
אָמַר רַבִּי יוֹסִי:
אִם כֵּן, מַה הַפְסִיד הָרֵמָא?
אֵלָּא הַכֹּל יֵהָא מְנָח עַד שְׂיָבֵא אֵלֶיהוּ.

פירוש הרב פינחס קהתי

שְׁנַיִם שֶׁהִפְקִידוּ אֶצֶל אֶחָד – מעות: זֶה מְנָה – מאה זוז, וְזֶה מְאִתִּים – זוז [...] נֹתֵן לְזֶה מְנָה וְלְזֶה מְנָה – שהרי מנה אחד ודאי מגיע לכל אחד מהם, וְהַשָּׂאָר יֵהָא מְנָח – אצלו, עַד שְׂיָבֵא אֵלֶיהוּ – הנביא, ויברר למי המנה הזה, או עד שיתפשרו ביניהם, או יודה אחד מהם [...] אָמַר רַבִּי יוֹסִי: אִם כֵּן – שכל אחד מקבל מנה, מַה הַפְסִיד הָרֵמָא – בעל המנה? והרי קיבל את המנה שלו שהפקיד, ולעולם לא יודה על האמת, אֵלָּא הַכֹּל יֵהָא מְנָח עַד שְׂיָבֵא אֵלֶיהוּ – כדי שאף הרמאי יפסיד, ואולי על ידי כך יודה.

א. (1) כתוב בלשונך את המקרה שבמשנה.

(2) על פי תנא קמא, כתוב את הדין, והסבר את הטעם לדין זה.

(9 נקודות)

ב. (1) הסבר את הקושיה של רבי יוסי על הדין של תנא קמא.

(2) על פי רבי יוסי, כתוב את הדין, והסבר את הטעם לדין זה.

(9 נקודות)

שאלה 8 – שאלת חובה (10 נקודות)

ענה על אחד מן הסעיפים א-ג (לכל סעיף – 10 נקודות).

8. א. ברכות

(1) "כל הברכות כולן שלושה מינים: ברכות הנאה, וברכות מצוות, וברכות הודאה" (רמב"ם, הלכות ברכות).

הסבר שניים מן הסוגים (ה"מינים") של הברכות, וכתוב דוגמה לכל אחד מן הסוגים שהסברת.

(2) מהו תפקידן של הברכות, ומי הם שתיקנו את הברכות?

ב. בין אדם לחברו

I. (1) "המצניע את הקוץ ואת הזכוכית... והוזקו בהן אחרים - חייב בנזקן" (בבא קמא, פרק ג', משנה ב').

הסבר בלשונך מקרה אחד מן המשנה המצוטטת. בתשובתך הסבר מהי פעולת ההצנעה.

II. גמרא מסופר על כמה אמוראים שזוהרו מאוד שרכושם לא יזיק לאחרים.

כתוב מעשה שעשה אחד האמוראים שממנו אפשר ללמוד על הזהירות הזאת.

(2) על פי הגמרא, מה הן שלוש העצות לאדם שרוצה לנהוג במידת החסידות?

ג. שמיטה

(1) כתוב שתי מלאכות חקלאיות שאסורות בשביעית.

(2) "שביעית ניתנה לאכילה..." (שביעית, פרק ח', משנה ב').

מהו הכלל בעניין הדרך שבה מותר לאכול פירות שביעית?

(3) "אין מוכרין פירות שביעית – לא במידה, ולא במשקל, ולא במניין..." (שם).

I. אם אסור למכור במידה, במשקל ובמניין, כיצד קובעים את הכמות שקנה הקונה?

II. מדוע אסור למכור במידה, במשקל ובמניין? כתוב טעם אחד.

בהצלחה!

